

Krúdy Gyula: Ferenc József bora

2013 július 01. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

- Öreg királyunk azért olyan egészséges, mert mindennap megiszik egy üveg tokaji bort - mondogatták Magyarországon abban az id?ben, amikor Ferenc József hosszú uralkodása folytán mindenféle legendákba, anekdotákba, mesemondásokba keveredett.

(Magyarországon egy jól csattanó anekdota még mindig többet használ a hírnévnek, népszerűségnek, mint éveknek kitartó munkája.) Hát nézzük, hogyan is voltunk azzal a "tokajival", amelyről cigányaink mellett évszázadokon ismerték Magyarországot szerte a világon!

Írta: Krúdy Gyula.

Ferenc Józsefnek valóban volt pincéje a Hegyalján, mégpedig olyan pincéje, hogy két négyökrös szekér könnyen kitérhetett egymásnak a pince boltozata alatt. Voltak itt olyan nagyságú hordói is, amelyeket nem lehetett szállítani semmiféle alkalmatosságon, hanem a kádárok a dongákat a pincében rakták össze; viszont voltak kis hordócskái is, amelyeket az utasember télidben lábmelegítőnek használ a szánkában, mert nem lehet mindent a kulacstól kívánni. Persze hogy ezekben a hordókban volt bor is, mégpedig világhírű bor. Ám az igazi "tokaji" nem sokáig szeret hordóban lakni, mert itt nem kaphatja meg azt az elkényeztető ápolást, amelyhez ez a bor a századok folyamán hozzászokott. Szeret egy speciális üvegbe költözködni, amely nem is egészen félliteres, de nem is négydecis.

Az üveg fiatalkorában, amikor összeházasodik a tokajival, szívesen fehér, de múlnak az évek, a bor hallgat a pecsét alatt, mint a szellem az ezeregyéjszakában, az üveg pedig barnul, sötétedik, öregedik, mint akár a fatörzs, amelyet itt felejtett a favágó fejszéje, vagy az ember, aki valami módon kitért a halál útjából. A pókháló nagyon

szereti az ilyen tokaji boros üveget, felfedezi a pince legrejtettebb sarkában, nyomába indul, hogy ? a maga hitványságában bizonyos nevezetességre tegyen szert, amikor az üveg oldalán telepedik meg. (Az öreg Mez?ssy László, aki maga is tokaji bortermelő volt, nagyon irigykedett Ferenc József boraira, váltig azt hangoztatta, hogy a király pincéjében mesterségesen tenyésztik a pókokat.) Mikor aztán az ódonságnak, vénségnek, múlt id?nek kell? patinájára tett szert, akkor elindult világ körüli útjára, mint valami furcsa öregember, aki nem akar otthon meghalni, hanem utazik a halál el?l. Ferenc József bora elment Gödöll?re, Budára, Bécsbe - de mégiscsak legszebb utazásai voltak neki karácsony táján, amikor külföldi fejedelmi udvarokba ment krisztkindlinek. Ferenc József, akit nem ok nélkül neveznek Európa legelső gentlemanjének; számon tartotta azokat, akiknek valamely szívességgel tartozott. A kabinetirodában (talán csak a legenda szerint) volt egy borkorcsolyás arculatú titkár, akinek egész esztendőben nem volt más teendője, mint azoknak a megállapítása, akinek a Jézuska útján küldemény megy a magyar király borából. Ferenc József feltette a pápaszemet, amikor az a névsor úgy november tájékán elébe került. Ti. ritkán javíthatott a fontos állami okiraton, de ezen a listán mindig talált valamely változtatni valót - többnyire betoldást, hiányzó neveket.

Mostanában, amikor a bécsi császári levéltárban kutató (és megrakodó) tudósok révén mind többször találkozhatunk Ferenc József saját kéziratával, szálkás, katonatiszti bet?ível (amelyekr?l még csaknem egy század év elmúlása után is megmutatkozik az a császári kapitány, aki a Ferenc Józsefet írni tanította), a kéziratgy?jt? kezéhez eljutott egy ilyen karácsonyi ajándéklista, amely ama borvirágos titkár gömböly? bet?in kívül Ferenc József jegyzéseit is megmutatja arról, hogy kikr?l nem szabad megfélemlíteni a borküldemény elindításakor. Természetesen Viktória, a nagy angol öregasszony, a királyné foglalja el az első helyet azok között, akiknek Ferenc József borából küldeni kell. Meg kell hosszabbítani a "nagy öregasszony" életét, mert amíg ? él, addig biztonságos az élet Európában. (Habár a velszi hercegr?l, aki az imént dobálta pezsg?spalackjait Bécsben és Budapesten Esterházy gárdaezredes úr felügyelete alatt, fel sem tételezhet?, hogy komoly háborúra hajlamos.) Bort kapott XIII. Leó, a római pápa, mert hiszen Szent István koronájáért el nem múlható hálával tartozik ?szentségének a mindenkori magyar király. A király fonott kosarai, amelyeket speciális kosárfonók készítettek a tokaji átalagoknak - szép fehér kosarakba belevetve színes vessz?kb?l a magyar címer -, az első diplomáciai küldeménnyel eljutottak a messzi Szentpétervárra a mindenkori orosz cárhoz, mert a magyar orvosok már régen kitalálták, hogy a muszkanátha ellen nincs jobb orvosság a tokaji bornál. Hagyjuk a különböző királyokat, fejedelmeket, akik a titkár listája szerint évr?l évre megkapták a maguk borporcióját (amire ugyancsak az öreg Mez?ssy László, aki borkeresked? is volt, azt mondta, hogy ez ajándékok, e reklámcsomagok miatt nem tud konkurrálni Ferenc Józseffel), nézzük, hogy a magyarok közül kik részesültek a királyi figyelmességben. Ha nem találunk ki, akkor meg kell mondanom, hogy a magyarok névsorában báró Fejérváry Géza szerepel az első helyen, mert hiszen róla az a hír járta, hogy a király jelenlétében is le szabad ülnie, mint afféle öreg katonának, aki lábai rugalmasságát otthagya a harctereken. Borküldemény járt a jegyzék szerint Vaszary Kolosnak, az esztergomi primásnak, valamint a másik magyar bíborosnak, Schlauch L?rincnek, a nagyváradi püspöknek. (Bár a közhiedelem szerint a f?tisztelend? papságnak a pincészetével nem vetélkedhetett a Ferenc Józsefé, mégis nagy örömet okoztak ezek a borküldemények a püspöki udvarokban.) Amíg az öreg Tisza Kálmán élt: a geszti portára karácsony el?tt megérkezett a király fonott kosara, valamint Kismartonba Esterházy herceghez is, habár err?l az úrról tudvalév? volt, hogy Badacsonyban a legnagyobb sz?l?birtokai vannak. (De mindegy: a pápa aranyrózsákat küldött ajándékba a királynénak, bár azoknak több aranyuk volt, mint a Vatikánnak. Ferenc József borral kedveskedett a híveinek.) Az aranygyapjasok közül Zichy Nándor gróf kapta meg a karácsonyi borküldeményt, akárcsak a többi f?hercegek.

Közelebb hozzuk magunkhoz Ferenc József mitologikussá vált alakját, amikor a király kézírásával megtaláljuk az ajándéklistán az erdélyi unitárius püspök nevét, akit véletlenül ugyancsak Ferenc Józsefnek hívtak. A borral kitüntetettek között rátalálunk egy n?i névre is, Ferenc József kézírásával: Frau Katherine v. Kiss-Schratt - ama híres mulattatóra, Schratt Katalinra.

Teljesen érthető tehát, hogy az öreg Mez?ssy László (aki ugyancsak nem ment vizitbe sehová anélkül, hogy a bunda bélésébe néhány üveg saját termés? tokaji bort el ne helyezett volna) így panaszkodott Nyíregyházán:

- Hát most már mit csináljak én a boraimmal? Nem vagyok olyan gazdag ember, mint a szomszédom, Ferenc József, nem ajándékozhatok f?nek-fának a tokaji boromból. El kell adni a boraimat a kaftános lengyel zsidóknak, akik amúgy sem kapnak ajándékba bort a királytól. Ferenc József kényszerít erre...

(Igaz, hogy senki se féltette Mez?ssy Lászlót, hogy valamely olyan végzetes bosszankodás lepné meg F. J. miatt, amilyen bosszankodástól régebben az egészséges magyar urak meghalni szoktak, amikor a halál már semmiképpen nem bírt velük, öregebb, pirosabb, bazsarózsásabb, egészségesebb volt ?, mint Ferenc József, Kerzl helyett a szabolcsi Jósa Andris volt a doktora, ugyanezért még az influenzával sem volt baja, mint sz?l?birtokos

szomszédjának, Ferenc Józsefnek. Hetvenöt éves korában házasodott meg, és legkisebb gyermeke, Mezőssy Béla földművelési minisztere volt Magyarországnak. - Általában a régi magyar emberek, akik a nagy X-ek felé ballagtak: többnyire két emberéhez mérték a maguk életkorát. Az egyik volt a turini remete, a másik Ferenc József. Amíg Kossuth él a maga rengeteg életével: nyugodtan lóbálhatják a lábukat a vele egykorúak. Ugyancsak Ferenc Józsefnek is voltak kortársai, akik az öregek sajtóságuknál fogva mindig ahhoz igazodtak, hogy Ferenc József hogyan érzi magát. Fejérváry Gézaról beszélnek, hogy nyomban ágyának esett? is itt Pesten, az Andrássy úti villájában, amikor a Pester Lloydban azt olvasta, hogy a tél korai beköszöntésével Ferenc József a bécsi Burgban megkapta szokásos hurutját. Hát még azok az emberek, azok a láthatatlanná vált magyarok, akik bár egykorúak voltak Ferenc Józseffel, mégis túléltek valakit! Mennyi mondanivaló lehetne aggodalmasságaikról, panaszaikról, félelmeikről, amikor nevezetes kortársuk Schönbrunnban örökre lehunyta szemét!

Jó időben egyetlen hegyet láthatni a Nyírségben. Ez a tokaji Kopasz, amely mint egy jóságos teremtmény, elszökött a zordon hegyatyafiak közül, hogy kedvébe járjon az alföldi magyaroknak, akik egyébként sohasem látnak hegyet.

A Kopasz valóban kopasz, diákok, turisták, vidám kirándulók, akik meredek útján felkapaszkodnak, a köves hegytetőre látni vélik még a debreceni kettős tornyokat is. Ámde Ferenc József idejében, amíg meg nem ismerkedtünk a filoxéra nevű szőlőféreggel: a Kopasz oldalai a legszebb zöld szoknyát viselték Magyarországon. Drágább öltözetet, mint a badacsonyi hegy, amelynek tetőjén kérésztjét elhelyezé ama veszprémi püspök, a háborgó Balatonon hánykódó halászok vigasztalására; magasabb, mint a Gellérthegy, amelynek sziklái között Keréjártó egyetemi professzor úr termelte utoljára az utolsó gellérthegyi szemellet, amelynek nevét a m. kir. mintapince régi árjegyzékeiben ugyancsak aranybetűkkel nyomtatták. A magyar fantáziákban a Kopasz magasabbra emelkedett, akár a lomnici, akár a gerlachfalvi csúcsoknál, mert Magyarország büszkeségét, a tokaji bort jelentette. Tokajban szőlőbirtokosnak lenni királyi passzió volt. Többbe került ez minden másfajta passzióval, mert a szőlő évről évre fogyott, még az öreg Mezőssy László sem tudott e pusztulás ellen áfiumot kitalálni, pedig a valóságos szoknyákon kívül csupán a szőlőborkor szoknyája érdekelte a piros öregembert ezen a világon. Mondják, hogy Ferenc József is letette kezébe a hadgyakorlati jelentéseket, amikor valaki tudomására merete hozni, hogy tokaji szőlőjében kevesebb termés várható, mint az elzártszestendőkben. Miből fog karácsonyra bort küldeni az angol királynak és India császárnéjének?

- Nem baj, a tokaji pincék oly gazdagok a régi évjáratok palackozott boraival, hogy évekre kibírják a filoxérát - mondá valami okos ember, és nyomban megindult erre annak a nevezetes Gothai Almanachnak a szerkesztése, amelynek az volt a célja, hogy a hegyaljai borokat évjáratok szerint csoportosítsa. Felírták a pincékben fekvő borok születési éveit, nagyobb gondossággal, mint akár az emberekét. És ebben a bormátrikulában is Ferenc József vezetett a pincegazdák között, holott a karácsonyi ajándékozáson kívül nemigen törődött tokaji boraival.

- Illúzió, mondom, illúzió az egész - harsogta Mezőssy László, aki megint csak lemaradt Ferenc József mellett. - Miért volna jobb az 1820-as termés, mint az 1830-as? Talán üstökösöt jelentettek ezekre az évekre a Nemzeti Kalendáriumok?

De bele kellett nyugodni a hivatalos borászok megállapításába. Ferenc Józsefnek voltak a legrégebbi borai a Hegyalján. A kereskedők, akik tengelyen szállítják vala innen a boroshordókat a messze külföldi országok felé (mert a vonaton esetleg megfúrják a tehetetlen hordót), elvitték a nagyvilágba a tokaji bormátrikula hírért. A régi évszámokat, bizonyos évjáratú borokat úgy emlegették, mint az aranytallérokot, amelyeket különös alkalmakkor, például királykoronázáskor Körmöcbányán vertek.

Nem tartozik ugyan pontosabban e történethez, de mégis meg kell említeni a magyar királynak azt a hirtelen hegyaljai kasznárját, aki talán az egyetlen volt Ferenc József összes házi hivatalnokai között, akit családsága miatt becsukattak. Ez pedig akkor történt, amikor Ferenc József kedvenc leányánál, Mária Valériánál megint családi esemény volt készüléskor, és Mária Valéria megkérte felséges apját, hogy gyengesége idejére küldjön neki ama 1820-as tokaji borából, amelyből már elzártsz gyengeségei idejében is kapott ajándékba, bár nem volt karácsony. Az ilyen kívánságot gyorsan szokta elintézni Ferenc József. Repült a kurír a hegyaljai pincébe, utóvégre mit meg nem tenne F. J. jövőbeli unokája érdekében. A kurír azzal jött vissza a Hegyaljáról, hogy az 1820-as termésből nincs egyetlen üveggel sem, habár az anyakönyv szerint még nyolcvan üveggel kellene lenni. Ferenc József ekkor komolyan megharagudott.

- Azt nem bánom, hogy az én boraimat lopják, mert hiszen arra való - monda Hieronyminek -, de a lányom borából nem engedek lopni.

Ilyenformán megindult a vizsgálat, és Z. királyi kasznárnál akadt meg, akiről egyébként is kiderült, hogy Ferenc József vagyonából sok pénzt elferblizett a nyíregyházi meg a debreceni kaszinóban.

- Azzal nem törődöm - felelt F. J. a magyar belügyminiszternek. - Azt akarom tudni, hogy mit csinált a borokkal!

- Megitta.

- Be kell csukni a gazembert! - válaszolt F. J.

Hát ilyen történetek is fel vannak jegyezve a tokaji borok legendái között.

(1926) - Krúdy Gyula

www.regnumportal.hu - A Flag Polgári Magazin partnere

Ajánló
